

Balıkçılık Sektöründe Türkiye - AB İlişkileri

Ertuğ DÜZGÜNEŞ¹, Selçuk SEÇER², Nazlı KASAPOĞLU¹, Hasan H. ATAR², Hamdi ARPA³, A. Şeref KORKMAZ², Naciye Erdoğan SAĞLAM⁴, Ahmet ŞAHİN¹

ÖZET

Balıkçılık sektörü, Avrupa Birliği ile Türkiye arasında uyum sürecinde ele alınan en önemli konulardan birisidir. Dünyada toplam üretim bakımından 30, AB ülkeleriyle karşılaştırıldığında 5. sırada yer alan Türkiye, balıkçılık bakımından önemli bir ülke konumundadır. Özellikle, işlenmiş su ürünleri bakımından AB ülkelerine yapılan dışsatımıyla Türkiye'ye önemli ölçüde bir döviz girdisi sağlayan sektör olarak ön plandadır. AB ülkelerine yapılan tarımsal ürün dışsatımında su ürünleri ön sıralarda yer almaktadır. Gerek tam üyelik müzakereleri tarama sürecinde ve ilerleme raporlarındaki yetersizlikler ve gerekse Güney Kıbrıs bandıralı gemilere ve Kıbrıs çıkışlı diğer ülke gemi ve uçaklarına, liman ve havaalanlarının açılmaması nedeniyle askıya alınan konuların en önemlilerinden birisini de balıkçılık oluşturmaktadır.

Türkiye su ürünleri mevzuatının AB Ortak Balıkçılık Politikasına (OBP) uyumu çerçevesinde tarama, eşleştirme ve daha önce tamamlanmış iki danışmanlık projesinin sonuçları irdelendiğinde, balıkçılık konusunda yasal, yapısal ve teknik açıdan eksiklikleri nedeniyle Türkiye'den düzeltilmesi istenen hususların önemli ölçüde yerine getirilemediği görülmektedir. Çok köklü bir yapıya sahip olan Tarım ve Köyişleri Bakanlığı bünyesinde AB OBP'na paralel olarak balıkçılık konularında yapılması gereken düzenlemelerin, genel olarak yürütülen tarımsal faaliyetler bütünü içerisinde geri plana atılmış olması, balıkçılık sektörünün diğer tarımsal sektörler arasında daha düşük önceliğe sahip olması ve TKB'nin hâlihazırda fonksiyonel yönetim anlayışının ekosistem ve değerlendirilen türler bakımından yapısal ve teknik farklılıklar gösteren balıkçılığın yapısına uymaması gibi nedenlerle balıkçılık sektöründe istenen uyum çalışmaları gerçekleştirilememiştir. Tek olumlu gelişme, daha önce su ürünlerine ihracatına getirilen yasaklama sonrası sağlanmış ve devam ettirilmiş olan su ürünleri işleme tesislerinin ve işlenmiş ürünlerin kalitesinde AB standartlarının yakalanmış olmasıdır. Aslında konu AB'ne üyelik değil üyelikten çok kaynakların nasıl kullanıldığı, farklı alt sektörler olarak tanımlanan avcılık, yetiştiricilik ve işleme alanında sürdürülebilir kaynak kullanımı ve yönetimi alanında evrensel yaklaşımların uygulayıp uygulanmadığıdır. Konu bu yönüyle ele alındığında ortaya çıkan tablo ne yazık ki pek de olumlu değildir. Bilinçsiz avcılık nedeniyle deniz ve göllerimizde stoklar hala zarar görmeye devam etmekte, biyoçeşitlilik azalmakta, avlanılan ekonomik türlerin üretimleri gerilemekte, su kaynaklarımız kirlenmeye devam edilmekte, sürdürülebilir kaynak kullanımı ve balıkçılık yönetimi için gereken önlemler alınamamakta ve yapılması zorunlu olan denetim mekanizmaları işletilememektedir. Mevzuat yetersizlikleri henüz giderilememiştir. Yapılması gereken çalışmalar için gerekli donanımına sahip yeterli sayıda kadroların tahsisi, yetiştirilmesi ve görevlendirilmeleri henüz sağlanamamıştır. İdari yapılanma henüz tamamlanamamıştır.

Bu bildiriye, balıkçılık sektöründe Türkiye AB ilişkilerinde gelinen nokta tartışılacak, bugüne değin yapılanlar ve gelecekte yapılması gerekenler irdelenecektir.

Anahtar kelimeler: AB Ortak Balıkçılık Politikası, Türkiye, mevzuat, uyum, ilişkiler

¹ KTÜ Deniz Bilimleri Fakültesi, Balıkçılık Teknolojisi Mühendisliği Bölümü. Trabzon

² AÜ Ziraat Fakültesi, Su Ürünleri Mühendisliği Bölümü. Ankara

³ TKB Koruma Kontrol Genel Müdürlüğü. Ankara

⁴ ODÜ Fatsa Deniz Bilimleri Fakültesi, Balıkçılık Teknolojisi Mühendisliği Bölümü. Ordu

I. GİRİŞ

Avrupa Birliği (AB), dünyada en önemli siyasal, sosyal ve ekonomik olgulardan birisidir. Yaklaşık 50 yıllık bir uğraşla ortaya çıkan, bugün için 27, yakın bir gelecekte 30 ülke ve 350 milyona yakın bir nüfusu doğrudan etkileyen bu oluşum, hem bölgesel ve hem de küresel olarak büyük bir ekonomik ve politik güç oluşturmaktadır. Türkiye, kuruluş aşamasından itibaren AB'nin önemini kavramış ve üyelik için çaba göstermiştir. Ancak, çeşitli nedenlerle tam üyelik henüz gerçekleşememiş, Türkiye'ye ancak 2000 yılı başında aday ülke statüsü kazandırılmıştır (Düzgüneş ve Okumuş, 2000).

Türkiye'nin Avrupa Birliği ile ilişkisi 1959 yılında Avrupa Ekonomik Topluluğu'na (AET) üyelik başvurusu ile başlamıştır. Hazırlık görüşmeleri, Mali Protokol hazırlıkları, Katma Protokol'ün imzalanması ve Gümrük Birliği Anlaşmasını kapsayan oldukça uzun bir süre sonrasında 1999 yılında Helsinki Zirvesi'nde Türkiye'nin adaylığı kabul edilmiştir. 12-13 Aralık 2002 tarihli Kopenhag Zirvesi'nin siyasi kriterlerini yerine getirmesi şartıyla Türkiye'nin üyelik görüşmelerinin başlatılması ön görülmüştür. Bu iki zirve kararları yanında 16-17 Aralık 2004 tarihli Brüksel Zirvesi'nde alınan kararlar doğrultusunda, Türkiye'nin Kopenhag siyasi kriterlerini yeterli ölçüde karşıladığı kabul edilerek üyelik görüşmelerinin 3 Ekim 2005 tarihinde başlatılmasına karar verilmiştir. Aynı tarihte Lüksemburg'da toplanan AB Genel İşler ve Dış İlişkiler Konseyi, Aralık 2004 AB Devlet ve Hükümet Başkanları Zirvesi sonrasında yayınlanan Bildiri'den aldığı yetkiyle Müzakere Çerçeve Belgesi'ni kabul etmiş, Türkiye'nin AB'ye katılım süreci resmen başlatılmıştır. Avrupa Birliği Devlet ve Hükümet Başkanlarının 17 Aralık 2004 tarihli Zirvesinde 3 Ekim 2005 tarihinde yapılan Katılım Konferansı'nda Türkiye'nin AB ile katılım müzakerelerine başlanmasına karar verilmiştir. Farklı alanlarda AB Müktesebatı ile ulusal mevzuatın karşılaştırılmasına dayanan tarama süreci resmi olarak 20 Ekim 2005 tarihinde başlamıştır. İçinde bulunduğumuz katılım süreci, 35 ana konuda Türk ulusal mevzuatının AB müktesebatına uyumuna yönelik tanıtıcı ve ayrıntılı tarama toplantılarının yapılması ve konuların müzakere edilmesi şeklinde devam etmektedir. İncelenen 35 ana konudan birisi de balıkçılıktır. Balıkçılık konusundaki tanıtıcı tarama 24 Şubat 2006 ayrıntılı tarama 31 Mart 2006 tarihinde gerçekleştirilmiştir. 11 Aralık 2006'da gerçekleştirilen Dışişleri Bakanları Konsey Toplantısı'nda AB Komisyonu'nun önerisi doğrultusunda balıkçılığın da içinde olduğu 8 başlık, "Kıbrıs bayrağı taşıyan veya uğradığı son liman Kıbrıs'ta olan gemi ve uçakların taşıdığı malların serbest dolaşımı üzerindeki sınırlamalar" gerekçe gösterilerek askıya alınmıştır (Avrupa Birliği Genel Sekreterliği, 2007).

2. BALIKÇILIK SEKTÖRÜNDE TÜRKİYE - AB İLİŞKİLERİ

Balıkçılık sektöründe Türkiye-AB ilişkilerinin dayandığı ana unsur Avrupa Birliği Ortak Balıkçılık Politikası (ABOBP)'dir. Uyum sürecinde bu politikanın temel unsurları ve uygulamaya yönelik teknik önlemleri ön planda tutulmaktadır. Bu nedenle, balıkçılık sektöründe Türkiye-AB ilişkilerinin irdelenmesi öncesinde Ortak Balıkçılık Politikasının anlaşılmasında yarar görülmektedir.

2.1. AB Ortak Balıkçılık Politikası

AB ülkelerinin büyük bir çoğunluğunda tarımın genel ekonomideki rolünün giderek azalmasına rağmen, AB ortak politikaları arasında tarım ve balıkçılık büyük bir önem taşımaktadır. Örneğin, önceleri balıkçılığın da dahil olduğu Ortak Tarım Politikası 1962 yılında oluşturulmuş, uzun tartışmalardan sonra 1983 yılında Ortak Balıkçılık Politikası (OBP) yürürlüğe girmiştir (Düzgüneş, 2000; 2003; Çelikkale ve ark.,1999b).

OBP'nin esası, hem balıkçılığı ve hem de AB entegrasyonunu etkileyen yasal, politik, ekonomik, sosyal ve çevresel faktörlerin bir kombinasyonunu yaratmak olarak tanımlanabilir. Bu politikanın başlıca amaçları, stoklarla balıkçılık faaliyetleri arasında sürdürülebilir bir denge kurulmasına yardımcı olmak, balıkçılara sürekli bir gelir ve iş olanağı yaratmak, geleneksel olarak balıkçılıkla geçinen yörelerin ekonomik olarak geleceğini garanti altına alarak bu etkinliklere devam etmelerini sağlamak, balıkçılık sektöründe rekabet ortamını devam ettirmek, avcılık ve yetiştiricilikten elde edilen üretim ve geliri arttırmak, tüketici ve işleme sanayine kabul edilebilir fiyat ve kalitede ürün sağlamak şeklinde özetlenebilir. OBP, balıkçılığı biyolojik, ekonomik ve sosyal yönleriyle ele almakta ve dört ana konu altında incelemektedir. Bunlar; yapısal politikalar, koruma ve kontrol politikası, pazarlama politikası ve dış balıkçılık politikasıdır.

AB, balık stoklarını ortak evrensel mirasın bir parçası olarak ele almakta, kolektif bir anlayışla yönetilmesini ve değerlendirilmesini amaçlamaktadır. Gerek AB sularında ve gerekse balıkçılık anlaşmaları yapılan üçüncü ülkelerin sularında benzer bir anlayışı uygulamaktadır. Bu nedenle, avlanma yöntemleri ve kullanılan av araçlarının teknik özelliklerini düzenlemek için politikalara ihtiyaç

duyulmaktadır. Avcılık ve karşılaşılan en önemli sorunlar aşırı avcılık ve kirlilik olup mücadelede ortak tavır alınması zorunludur. Bu çerçevede AB, bu konuda gerekli birlik ve beraberliği sağlamıştır.

Avcılık ve yetiştiricilik, AB balıkçılığında çok önemli alt sektörlerdir. Birliğin gayri safi hasılasındaki payının %1'den daha az olmasına rağmen, iş olanaklarının az olduğu bölgelerde çok önemli bir etkisi ve yararı vardır. Sonuç olarak, dünyanın en büyük pazarlarından birisi olan AB'ne balık ve ürünleri arzına yardım etmektedir.

AB Dünya'nın 3. büyük balıkçılık endüstrisine sahiptir. Her yıl 7 milyon ton civarında su ürünleri üretilmektedir. Avcılık ve işleme endüstrisi 400.000'den fazla insana iş olanağı yaratmaktadır. Bu nedenle, AB balıkçılık endüstrisinin önceliği, rekabetçi avcılık alt sektörü ile sürdürülebilir balık stokları ve sürdürülebilir deniz ekosistemi arasında gerçekçi bir denge oluşturmaktır. Bu nedenle, koruma politikaları önde gelmektedir. Balık stoklarının uzun vadede sürdürülebilir kullanımını sağlamak üzere avcılıkta sınırlamalar getirmek üzere 2005 yılında merkezi Brüksel'de olan Balıkçılık Kontrol Ajansı oluşturulmuştur. Bu merkez 2008 yılında Avrupa'nın en büyük balıkçılık limanı olan İspanya'nın Vigo kentine taşınmıştır. Merkez aşırı avcılığın önlenmesi amacıyla getirilen kuralların yürütülmesini ve diğer deniz canlılarının korunması önlemlerini denetlemektedir.

Balık stoklarının, doğal veya avcılık nedenleri ile ölen balıklardan dolayı eksilen kitleyi karşılamak üzere belirli bir yenilenme süresine ihtiyacı vardır. Stokların yenilenmesinde ihtiyaç duyulan yeterli miktarda ergin balığa sahip olabilmek için, küçük balıkların büyümelerine ve üremelerine mutlaka izin verilmelidir. OBP, her yıl bilimsel araştırmalarla gelecek av sezonunda avlanabilecek balık miktarlarını belirlemektedir. Bu miktardan, her ülkeye düşen paya "ulusal kota" adı verilmektedir.

Küçük balıkların büyümesine olanak vermek üzere, birkaç teknik kural uygulanmaktadır. Bunlar arasında, en küçük ağ göz açıklıkları ve şeklinin belirlenmesi, belirli sahaların avcılığa tamamen kapatılması sayılabilir. Bazı av araç ve avlanma yöntemleri yasaklanmış, küçük balık ve istenmeyen türlerin kaçabileceği, seçici avcılık tekniklerinin kullanılması zorunluluğu getirilmiştir. Türler göre en küçük av boyları belirlenmiş, av ve karaya çıkan balıklarla ilgili özel kayıt tutulması öngörülmüştür.

Yetiştiricilik, azalan doğal stokların takviye kaynağı olarak nitelendirilmektedir (Avrupa Komisyonu, 2002). Halen, toplam üretimin %19'u çiftliklerden sağlanmaktadır (yumuşakçalar, midye, alabalık, salmon, sazan, levrek, çipura). Yetiştiricilik sektörü dünyanın diğer bölgelerine göre AB içinde daha yavaş büyümektedir. Bu nedenle, AB Komisyonu sektörü geliştirebilmek amacıyla ek önlemler almaktadır. Bu konuda en önemli zorluklardan birisi iyi kalitede ortam ve suyun yetersizliği, halk sağlığı ve çevrenin korunması için standartların yüksekliğidir. Avrupa'da yetiştiricilik sosyal ve çevresel etki bakımından sürdürülebilir kalkınmada özellikle Asya ve Güney Amerika ülkelerindeki yetiştiricilerle rekabette zorluklar yaşamaktadır. AB'nin yapısal politikası, balıkçılık sektörünün günün ihtiyaçlarına uyum sağlamasına yardımcı olmaktadır. Avcılık ve yetiştiriciliğin her alanında, pazar ve sektörel gelişme ile ilgili tüm projelerin finansmanı mümkündür. Buna ek olarak, avlanma kapasitesini artırmayacak şekilde sosyal yaşam alanlarının iyileştirilmesine, çalışanların emniyet ve güvenliğine yönelik güverte üzerinde yapılacak iyileştirmeler (Güvenlik tonajı; GTs) desteklenmektedir. Her üye ülke için, ortak hedefler doğrultusunda filonun yeniden yapılanması için çok yıllık rehberlik programları planlanmıştır. Özellikle uzun mesafe balıkçılığı için uluslararası balıkçılık antlaşmalarının tesisi zorunlu hale gelmiştir. Bu amaçla, açık deniz balıkçılığı yapabilen gemilere, üye olmayan ülkelerin sularında serbest av yapabilmeleri için üçüncü ülkelerle balıkçılık antlaşmaları yapılmaktadır. Birliğin uluslararası organizasyonlar ve bölgesel balıkçılık organizasyonları ile rasyonel bir avcılık için görüşmeleri devam etmektedir.

AB dışındaki ülkelerle balıkçılık anlaşmalarını yürütmek, bölgesel ve uluslararası balıkçılık organizasyonları ile görüşmeler yapmak, aşırı avcılık tehdidi altında olmayan sularda da koruma politikalarını uygulamak, kalkınmakta olan ülkelere avcılık hakları için ödemeler yapmak, üçüncü ülkelerde avcılık için ruhsat vermek ve sağlanan finansmanı bu ülkelerdeki balık stoklarının geliştirilmesi için gereken yatırıma destek için kullanmak AB'nin temel amaçları arasındadır.

1970 yılında avlanma alanlarına girme, pazarlama ve yapılanmalarla ilgili ilk olarak başlayan ilk ortak uygulamalar, 1983 yılında OBP kabulü ile sonuçlanmıştır. İlk OBP metni stoklara göre av gücünün çok fazla olduğu, aşırı avcılığın mutlaka kontrol altında tutulması ve bazı önlemlerin alınması gerektiği vurgulanmıştır. OBP'ni daha etkili bir şekilde uygulayabilmek için alt yapılar arasındaki bağlantıların kuvvetlendirilmesi amaçlanmıştır. İlgililere, verilerin en kısa zamanda iletilmesi ve büyük av teknelerinin uydu sistemiyle izlenmesi konusunda yeni teknolojilerden yararlanılması gündeme gelmiştir.

Zorlayıcı önlemlerin artırılması, pazarlama kurallarının ortaya konması ve stokların geleceğinin denetim altında tutulması amacıyla ikinci bir değerlendirme 2002 yılında yapılmıştır.

Deniz alanları karasal alanlarından daha geniş olan AB, Dünya'nın en geniş deniz alanına ve en büyük deniz ticaret filosu sahiptir. 1200 limanı bulunmakta, dış ticaretinin %90'ı, iç ticaretinin %40'ı deniz yoluyla gerçekleştirilmektedir.

Son yıllarda denizcilikle ilgili bazı faaliyetler de OBP kapsamına girmiş ve Balıkçılık Genel Müdürlüğü'nün adı Balıkçılık ve Denizcilik Genel Müdürlüğü olarak değiştirilmiştir. Petrol endüstrisi denizcilik ekonomisinde iş olanakları yaratması bakımından önemli görülmektedir.

Sonuç olarak, AB balıkçılık faaliyetlerini tarım politikasından ayrı olarak oluşturulmuş ortak bir politika dahilinde ele almakta, en son 2002 yılında yapıldığı gibi zaman zaman bu politikayı gözden geçirerek güncellemekte ve gerek üye ülkeler ve gerekse anlaşma yaptığı üçüncü ülkeler nezdinde bu politikanın uygulanmasına çaba göstermektedir.

AB Komisyonu, 22 Nisan 2009 tarihinde yayınladığı "AB Ortak Balıkçılık Politikası Reformu" isimli yeşil kitap ile AB ortak balıkçılık politikasının temel esaslarını tartışmaya açmıştır. Paydaş görüşlerinin alınmasından sonra OBP'nda gerekli düzenlemeler yapılacaktır.

2.2. Türkiye'de Balıkçılık Yönetimi

Türkiye'de balıkçılık faaliyetleri 1971 yılında yürürlüğe giren 1380 sayılı Su Ürünleri Kanunu çerçevesinde yürütülmektedir. Kanunun uygulamaya yönelik ayrıntıları çeşitli yönetmeliklerle düzenlenmektedir (Su Ürünleri Yönetmeliği, Su Ürünleri Toptan ve Perakende Satış Yerleri Yönetmeliği, Balıkçı Barınakları Yönetmeliği).

Su Ürünleri Yönetmeliği kapsamında, geçmişte sirküler adı ile su ürünleri avcılığına ilişkin yapılan düzenlemeler, 17.2.2006 tarihli Remi Gazete'de yayımlanan Mevzuat Hazırlama Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik nedeniyle, Tebliğ adı ile yayımlanmaktadır. Ticari ve amatör avcılık için ayrı ayrı düzenlenen Tebliğler; ilgili kamu kuruluşları, bilimsel kuruluşlar ve balıkçı örgütlerinden oluşan Su Ürünleri Danışma Kurulu (İstişare Kurulu) vasıtası ile hazırlanmaktadır. Ancak, bu kurulun kuruluş ve çalışmasına ilişkin yasal dayanak bulunmamakta, Bakanlığın tercihleri doğrultusunda çalışma yapmaktadır. Bu yapısı ile AB'de görülen yapılanmalardan büyük farklılık göstermektedir.

Gerek yasa, gerekse yönetmelik ve tebliğler çerçevesinde balıkçılık yönetiminin dayandığı ana unsurlar şu şekilde özetlenebilir;

- Balıkçılık yönetimi konusunda yetkili otorite Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'dır. Su ürünleri ile ilgili görevler Koruma ve Kontrol Genel Müdürlüğü, Tarımsal Üretim ve Geliştirme Genel Müdürlüğü ve Tarımsal Araştırmalar Genel Müdürlüklerince yerine getirilmektedir.

- Balıkçılık faaliyetlerinin bir düzene bağlanması amacıyla kooperatifler bazında örgütlenme teşvik edilmiş, kiralama, ithalat ve ruhsat işlemlerinde kooperatif ve üyelerine teşvikler sağlanmıştır. Bu görevler Teşkilatlanma ve Destekleme Genel Müdürlüğüne gerçekleştirilmektedir.

- Avcılık faaliyetleri ile ilgili olarak işlenen stokların korunması amacıyla av sahaları bakımından avcılığa tamamen kapalı alanlar ilan edilmektedir.

- Av araçları ve avlanma yöntemlerine ilişkin yasa, sınırlama ve sorumluluklar getirilmektedir.

- Nesli tükenen veya tehdit altında olan, uluslararası kuruluş ve sözleşmelerle de koruma altına alınmış deniz memelileri, alabalık ve mersin balığı gibi türlerin avcılıkları yasaklanarak koruma altına alınmışlardır.

- Ticari olarak avlanmasına izin verilen türler için avlanabilir asgari boylar belirlenmiştir.

- Orkinos avcılığı ve taşımacılığı yapan balıkçı gemilerinin uydu bazlı veri iletimini sağlayan cihazları bulundurmaları zorunluluğu getirilmiş, bu amaçla Gemi İzleme Sistemi kurulmuştur. 12 metreden büyük balıkçı gemilerinin avcılık verilerini kayıt edecekleri seyir defterlerini tutmaları zorunluluğu getirilmiştir.

- Balıkçılık faaliyetlerinin desteklenmesi amacıyla akaryakıtta özel tüketim vergisi kaldırılmıştır.

- Yetiştiricilik tesislerinin kurulma, çalışma ve üretim şekilleri gelişen şartlara göre belirlenmiş ve uygulanması için yönetmelikler çıkartılmıştır.

- Giderek artan rekabet koşullarında yetiştiricinin desteklenmesi amacıyla teşvik primi uygulamasına geçilmiştir.

- Sulara bırakılabilecek atıklara ilişkin maksimum miktarlar belirlenmiş ve tolere edilebilecek değerlerin üzerinde atık bırakılması yasaklanmıştır.

- İşleme tesislerinde değerlendirilen hammadde girişlerinden itibaren kullanılan su ve ürün kalitesi standartları belirlenmiş, sudan sofraya kadar geçen sürecin sağlıklı işletilebilmesi için yönetmelikler hazırlanmıştır.

- Denizde yürütülecek koruma-kontrol faaliyetlerinde İçişleri Bakanlığı'na bağlı Sahil Güvenlik Komutanlığı yetkilendirilmiştir. Her ne kadar Tarım ve Köyişleri Bakanlığı teşkilatında ve Bakanlığa bağlı su ürünleri ile ilgili teşekküllerde su ürünlerinin, deniz ve içsuların koruma ve kontrolü ile görevlendirilen personel ile emniyet, jandarma, sahil güvenlik, gümrük ve orman muhafaza teşkilatları mensupları, belediye zabıtası amir ve mensupları, kamu tüzel kişilerine bağlı muhafız, bekçi ve korucular ile emniyet ve jandarma teşkilatının bulunmadığı yerlerde köy muhtar ve ihtiyar heyeti üyeleri bu Kanunla ve bu Kanuna istinaden konulan yasaklardan dolayı, bu Kanun kapsamına giren suçlar

hakkında zabıt varakası tutmak, suçta kullanılan istihsal vasıtalarını ve elde edilen su ürünlerini zapt etmek ve bunları 34 üncü madde hükmü saklı kalmak şartı ile adli mercilere teslim etmek; ek madde 3'te yer alan hükümler çerçevesinde idari para cezalarını kesmekle vazifeli ve yetkili kılınmışlarsa da karada sürdürülen koruma-kontrol hizmetlerinde arzulanan denetim düzeyine ulaşılammıştır.

Tarım ve Köyşleri Bakanlığı, AB üyelik sürecinin başlamasından sonra mevzuat değişiklikleri konusunda önemli bir çaba sarf etmiş ve buna paralel olarak mevzuat değişiklikleri ve yeni yönetmelikler düzenlemiştir.

2.3. Balıkçılık Alanında Türkiye-AB İlişkileri

Türkiye'de balıkçılık mevzuatı ve bu mevzuatın Avrupa Birliği Ortak Balıkçılık Politikası ile diğer AB Müktesebatına uyumu çalışmaları Türkiye-AB ilişkileri kapsamında en fazla tartışılan ve üzerinde durulan konulardan birisini oluşturmaktadır. Bunun nedeni, AB Komisyonunun Türkiye'yi üyesi olan Akdeniz Ülkeleri ile aynı kaynağı paylaşan bir ülke olarak görmesi, üç tarafını çevreleyen denizler nedeniyle önemli bir potansiyeli kullanması ve Avrupa kıtası içinde iç sular bakımından en zengin ülke konumunda olmasıdır. Diğer taraftan, AB pazarlarının ihraç edilen su ürünleri bakımından Türkiye için önemli bir pazar olması uyum çalışmalarının önemli bir ortak paydasını oluşturmaktadır (tim.org.tr, 2009). Avrupa Birliği balıkçılık ve çevre politikaları hükümlerini uygulatmak suretiyle Türkiye'nin zengin su potansiyelini, barındırdığı flora ve faunayı sürdürülebilirlik ilkesi çerçevesinde garanti altına almayı arzulamaktadır. Ancak, AB sularında sürdürülen politikalar ve uygulama şekli değerlendirildiğinde bu konuda pek başarı sağlandığı söylenemez.

Bu amaçlara uygun olarak, AB 2002 yılında Su Ürünleri Mevzuatının AB Müktesebatına Yasal Uyumundan Sorumlu Türk Otoritelere Destek Projesi ile 2005 yılında Su Ürünleri Sektörünün Yasal ve Kurumsal Olarak AB Su Ürünleri Müktesebatına Uyum Projesi'ni yürürlüğe sokmuştur (Kadak, 2006).

2003 yılında Almanya, Hollanda ve İsveç ortaklığı ile kurumsal alt yapının güçlendirilmesi, mevzuat ve yapısal politikanın oluşturulması, koruma, kontrol ve kaynak yönetimi, pazarın ortak örgütlenmesi ve sektörel bilgi sisteminin oluşturulması amacıyla bir eşleştirme projesi başlatılmıştır (abgs.gov.tr, 2009; suurunleri.kkgm.gov.tr, 2009).

Tüm tarama ve uyumlandırma süreçlerinde Türkiye'nin cevaplandırmak zorunda kaldığı genel sorunlar ve zorluklar şu şekilde özetlenebilir;

Kaynak Yönetimi

- Av filosunun kaynak kapasitesine göre uyumlu olup olmadığı,
- Filo kapasitesi, av çabası ve işletilen kaynakların durumu arasındaki dengenin ne gibi sorunlar yarattığı, bu dengenin sağlanabilmesi için bilimsel hangi stratejilerin izlendiği,
- İşletilen küçük pelajik stokların ne kadarının orkinos besi işletmelerinde kullanıldığı,
- Pelajik ve demersal stokların işletme durumunun nasıl olduğu ve iyileştirildiği,
- Sürdürülebilir bir avcılık mortalitesi için kapasite, faaliyet, boyut ve av araçları açısından av gücünün nasıl kontrol edildiği,
- Profesyonel, yarı zamanlı ve amatör balıkçı ayırımının nasıl yapıldığı, bütün bu grupların deniz kaynakları üzerindeki göreceli etkilerinin ne olduğu,
- İşletilen kaynakların yavruları üzerinde avcılık mortalitesini azaltmak ve beslenme ortamlarını korumak açısından av araçlarının seçiliği, en küçük avlanma boyu ve korunan sahalara giriş bakımından hangi tip önlemlerin alındığı,
- Hangi türlerde an küçük avlanma boyu uygulamasının yapıldığı,
- Balıkçılık yönetimi amacıyla hangi alanlar için ve nasıl av aracı yasaklarının uygulandığı, hangi tür veya türler için bu yasakların uygulandığı, bu bölgelerde hangi yönetim önlemlerinin uygulamaya konulduğu,
- İşletilen stoklar için hangi türlerde avcılık mortalitesinin kontrolü amacıyla nasıl bir avcılık sınırlandırmasına gidildiği,

Filo Yönetimi

- Av filosunun AB normlarına uygun olarak tonaj ve güç olarak ölçülüp ölçülmediği,
- Filoya katılımların nasıl sağlandığı, filoya giriş ve çıkışlar arasındaki dengenin Birlik yasalarına uygun olarak sağlanıp sağlanmadığı,
- Tüm balıkçı gemilerini kapsayan tekne kayıt sisteminin AB Yönetmeliklerine uygun olup olmadığı,
- Kayıt sisteminin yönetmeliklerde ifade edilen tüm bilgileri kapsayıp kapsamadığı,

Gemi İzleme Sistemi

- Birlik balıkçı gemilerinin pozisyonlarını izleme sisteminin Türkiye’de ne zaman kurulacağı,

Koruma, Kontrol

- Türkiye’nin hükümranlığı altındaki sularda karaya çıkartılan balıkları izleyecek ve kayıt altına alacak sistemi nasıl kuracağı,
- Türkiye’nin balıkçılık faaliyetleri hakkındaki bilgileri toplamak, değerlendirmek ve gerektiğinde Komisyona raporlamak için bir sistemi ne zaman kuracağı,

Yapısal Eylemler

- Ulusal Stratejik Plan, çalışma programı, projelerin seçimi, ödemeler, değerlendirme, kontrol ve dış denetim alanlarında yapısal politikayı yönetebilmek için öngörülen personel durumunun ne olduğu,
- Yapısal eylemler ve kaynakların sürdürülebilirliği arasındaki ilişkinin ne olduğu,
- Yapısal eylemler için öngörülen bütçenin miktarı,
- Balıkçılık endüstrisine danışmanlık sağlayabilmek için halihazırda planlanan politikanın ne olduğu,

Pazarlama Politikası

- Özellikle üretici örgütleri ortak pazarlama standartları ve tüketici bilgilerini kapsayan pazar hakkında ulusal mevzuatın uyumu konusunda sağlanan ilerlemeler,
- Müdahaleler ve üretici örgütleriyle uğraşan uzman yetkililerin oluşturulması özelinde pazarlama politikasının oluşturulmasında yeterli idari düzenlemelerin yapılması, pazar politikası ve Komisyona fiyatlarla ilgili elektronik veri iletimi için yapılacak düzenlemelerle hangi Bakanlıkların sorumlu olduğu,
- Ortak pazarlama standartları ile tüketici bilgilendirme gereksinimleri uyumu için kontrol düzenlemeleri,
- Üretici örgütleri kurulması konusunda sağlanan gelişmeler,

Destekler

- 2005-2006 yılları için avcılık ve yetiştiricilikte hangi tip ve miktarda desteğin sağlandığı,
- 2006 yılı için planlanan diğer destek tipleri miktarı,
- Taze ve işlenmiş ürün dışsatımında sağlanan geri ödemeler, miktarı, yasal dayanağı ve yararlanan gruplar,

Uluslararası Anlaşmalar

- Orkinos avcılığı yönetimi ile ilgili ICCAT Anlaşmasına yönelik olarak, ICCAT tarafından ilan edilen diğer ülkelerin kotalarının kullanımında Türkiye tarafından kontrol amacıyla hangi önlemlerin getirildiği,
- ICCAT önlemleri altında Türkiye’ye sağlanan avcılık fırsatları ve tekne sayısına göre av gücü ile orantılı olarak hangi çaba sınırlama önlemlerinin getirildiği,
- Orkinos avcılığı için kaç tekneye yetki verildiği,
- Yavru orkinos ölümlerinin önlenmesi için ağların seçiciliği, minimum yasal avcılık boyu ve belirli av sahalarında kullanılması yasaklanan av araçları kapsamında hangi düzenlemelerin yapıldığı,
- Orkinos besiciliği için ICCAT tavsiyelerin yürürlüğe konmasında örnekleme programı, işletmelerin listesi, kafeslere yerleştirilen balık miktarlarının raporlanması ve kafeslerdeki miktarların menşei belgeleri hazırlanması gibi konularda alınan önlemler,
- ICCAT tarafından tavsiye edilen veri toplama programının uygulanması ile ilgili alınan önlemlerin ne olduğu,

Oldukça kapsamlı bir hazırlık ve altyapı gerektiren bu sorulara karşılık TKB tarafından verilen yanıtlar ve tarama sürecinde görülen yasal ve yapısal eksiklikler Türkiye’nin AB’ye üyelik konusunda henüz hazır olmadığı kanaatini uyandırmıştır.

3. YAPILAN ÇALIŞMALAR

Balıkçılık sektöründe Türkiye-AB ilişkilerindeki aksamalar ve yetersizlikler her iki taraf tarafından hazırlanmış raporlarda da ifade edilmektedir. TKB tarafından gerçekleştirilen çalışmalarda balıkçılık sektörünü ilgilendiren toplam 623 AB mevzuatından 102 adedi Türkiye ile ilgili bulunmuş ve bunlardan 86 adedi incelenerek %67’sinin uyumsuz, %24’ünün de kısmen uyumlu olduğu saptanmış, hazırlanan raporda ülkemiz balıkçılık mevzuatının, AB Mevzuatı ile büyük ölçüde uyumsuz olduğu ifade edilmiştir (Kadak,2006). Mevcut uyumsuzlukları gidermek amacıyla “Su Ürünleri Sektörünün Yasal ve Kurumsal Olarak AB Su Ürünleri Müktesebatına Uyum Projesi” uygulamaya konulmuştur. Bu proje ve Eşleştirme

Projesi kapsamında kamu kurumu ve balıkçılara yönelik 36 faaliyet çerçevesinde 603 kişi 2657 adam/gün eğitimi yapılmış, Su Ürünleri Kanunu değişiklik yasa tasarısı Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne gönderilmek üzere Başbakanlık'a iletilmiş, projede belirlenen karaya çıkış noktalarında kurulmak üzere 29 adet Liman Büroları için izin alınmış, 50 adet Su Ürünleri Mühendisi'nin ataması gerçekleştirilmiş, gemi izleme, pazar standartları, tüketici bilgisi, ruhsatlar, satış notları, seyir defteri konularında yönetmelik çalışmaları tamamlanmıştır.

Türkiye'nin müzakere tarihi almasını müteakip, OBP'na uyum çalışmaları:

- Kontrol ve Kaynak yönetimi,
- Pazarın Ortak Örgütlenmesi,
- Yapısal Politikalar,
- Tekne Kayıt ve Bilgi Sistemi,
- Yetiştiricilik,
- Uluslararası Antlaşmalar,

alt grupları tarafından yürütülmeye başlanmıştır.

Kontrol ve Kaynak Yönetimi alt grubunun ele aldığı konular:

- Avcılığa ilişkin düzenlemeler,
- Balıkçılık lisansları,
- Av çabasının (kota) ve balıkçılık kapasitesinin azaltılması,
- Kota yönetimi ve dağıtımı,
- Avcılık kontrolü ve denetim kuralları,
- Ürünün karaya çıkış bildirimleri,
- Uydu sistemli kontrol,

Bu grupta incelenen 13 mevzuattan 7 adedi kısmen uyumlu, 3 adedi uyumsuz bulunmuştur.

En önemli yasal belge "Balıkçılık Kaynaklarının Ortak Balıkçılık Politikası dahilinde korunması ve işletmesinin sürdürülmesine ilişkin Konsey Tüzüğü" (2002/2371) olup canlı su kaynaklarının korunması, sürdürülebilir işletilmesi, filo kapasitesinin ayarlanması ve yönetimi, denetim, kontrol ve cezalar, kayıt sistemi ve raporlama, kaptanın sorumlulukları, ürünlerin pazarlanması, Balıkçılık, Bilimsel, Teknik ve Ekonomik Komitesi ile Bölgesel Danışma Konseylerine ilişkin hususları kapsamaktadır. Bu tüzükle ilgili uyuma yönelik, Su Ürünleri Kanunu ve Su Ürünleri Yönetmeliği değişiklik tasarıları hazırlanmış, Bakanlığın görev ve teşkilatına yönelik kanun değişikliği teklif edilmiştir.

Tüm alt gruplar tarafından ilgili konsey tüzük ve yönetmelikleri incelenerek sucul ekosistem, yararlanılan balıkçılık kaynakları, avcılıkta kullanılan balıkçı gemileri ve av araçları, pazarlama, yetiştiricilik ve bilgi sisteminin oluşturulması konularında gerekli kanun ve tüzük değişiklikleri için öneriler hazırlanmıştır.

Uyum konusunda diğer bir gösterge de AB Komisyonunca hazırlanan ilerleme raporlarıdır. 2009 yılı İlerleme Raporuna göre AB Balıkçılık müktesebatına uyum sağlanması bakımından önemli bir ilerleme kaydedilememiştir. Su Ürünleri Kanununda beklenen değişikliklerin yapılmadığı görülmektedir. Ortak balıkçılık politikasının tutarlı bir şekilde uygulanması için gerekli olan idari yapıların yeniden düzenlenmesi konusunda ilerleme kaydedilmemiştir. Su ürünleri konusundaki sorumluluk hâlâ çeşitli bakanlıklar ve Tarım ve Köyişleri Bakanlığının değişik birimleri arasında dağılmış durumdadır. Balıkçılığın daha etkin yönetilebilmesi için tüm faaliyetlerin tek bir çatı altında toplanması daha uygun olacaktır.

Kaynak ve filo yönetimi konularında az da olsa bazı ilerlemeler kaydedilmiştir. Yeni liman ofisleri kurulmasıyla toplam sayı 34'e ulaşmıştır. Bakanlık bünyesinde Su Ürünleri Bilgi Sistemi (SÜBİS) geliştirilmiş, ancak henüz tam olarak faaliyete geçememiştir. Av ve karaya çıkış verilerinin toplanması konusunda tatminkar bir ilerleme kaydedilememiştir. Her tekneye bir filo kayıt numarası verilmiş, bütün tekneler SÜBİS'e kaydedilmiş olup halen teknelere ilişkin prosedürler bu sistem aracılığı ile yürütülmektedir. Seyir defterlerinin SÜBİS'e kaydına başlanmıştır. Balıkçılara tahsis edilen beyaz kum midyesi kotaları, SÜBİS üzerinden pilot düzeyde izlenmektedir. 15-24 m arası teknelerin ve 15 m'den küçük teknelerin tonilato ölçümlerine ilişkin mevzuat uyumu tamamlanmıştır. Ancak, 15-24 m arasındaki teknelere ilişkin uygulamaya yönelik olarak 4 yıllık bir geçiş süreci tanınmıştır.

Stok tahmini ve avlanabilir balık miktarlarının belirlenmesi konusunda herhangi bir ilerleme kaydedilmemiştir. Karadeniz'deki önemli balık stoklarına yönelik veri toplama işlemleri hâlâ dağınık ve eksik olup herhangi bir sisteme uymaksızın yaptırımı olmayan deneysel uygulamalar düzeyindedir. Yapısal eylemler, denetim ve kontrol, piyasa politikası ve devlet yardımları konularında ilerleme kaydedilememiştir.

İlerleme raporunda uluslararası anlaşmalara ilişkin olarak, Türkiye'nin Uluslararası Atlantik Ton Balıklarının Koruma Komisyonu (ICCAT) tarafından verilen toplam kota dağıtımında, bireysel kota

sistemine geçtiği ifade edilmektedir. Ayrıca, Türkiye'nin kendisine tanınan kota büyüklüğüne resmen itiraz ettiği, bu kotaya ve doğu tipi ton balığı için çok yıllık iyileştirme planının diğer hükümlerine bağlı kalacağını taahhüdünde bulunduğu bildirilmektedir. Söz konusu raporda, ICCAT taahhütlerine uyum sağlanması için daha fazla tedbir alınması gerektiği belirtilmektedir.

"Balıkçılık", 11 Aralık 2006'da Konsey (Genel İşler ve Dış İlişkiler Konseyi) tarafından kabul edilen ve 14/15 Aralık 2006 tarihlerinde AB Zirvesinde onaylanan ve askıya alınan Türkiye'ye ilişkin kararlar kapsamındaki 8 fasıldan biridir. İlerleme raporuna göre, Güney Kıbrıs Rum Yönetiminde kayıtlı olan ya da son uğradığı liman Güney Kıbrıs Rum Yönetiminde olan gemiler ve uçaklar tarafından taşınan malların serbest dolaşımına yönelik kısıtlamalar yürürlükte kaldığı sürece, Türkiye balıkçılığa ilişkin müktesebatı tam olarak uygulama konumunda olmayacaktır (Arpa, 2009; Avrupa Komisyonu, 2009).

Sonuç olarak, ilerleme raporunda Türkiye'de kaynak ve filo yönetimi ile uluslararası anlaşmaların uygulanması konularında bazı ilerlemeler kaydedildiği, ancak, bu fasıldaki mevzuat uyumu konusunda ilerleme kaydedilmediği, ortak balıkçılık politikasının uygulanması için gerekli idari yapıların henüz oluşmadığı görüşüne varılmıştır.

4. SONUÇ

2008 yılı Aralık ayında yayınlanan Avrupa Birliği Müktesebatına Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Programında (Avrupa Birliği Genel Sekreterliği, 2008) balıkçılık konusunda mevzuat uyum takvimi belirlenmiş ve eksikliklerin 2009'da tamamlanması öngörülmesine rağmen 2009 hedefleri gerçekleştirilememiştir (Ek 1).

Tüm paydaşlar tarafından eksikliği hissedilen balıkçılıkla ilgili tüm konulardan sorumlu merkezi bir birim henüz oluşturulamamıştır. Su ürünleri üretim kaynaklarının sürdürülebilirliği, avcılığın düzenlenmesi, balıkçılık filosunun ve su ürünleri sektörünün faaliyetlerinin kayıt altına alınması, kontrol denetim ve izlenebilirliğin sağlanması ile pazara ve pazarlamaya yönelik düzenlemelerin yapılması, Su Ürünleri kanunu değişikliği kapsamında yapılan düzenlemelerin uygulanmasına yönelik usul ve esasların belirlenmesi, Su ürünlerinin pazara yönelik kalite kriterlerinin belirlenmesi, geliştirilmesi, kontrol ve denetimde izlenebilirliğin sağlanması ve tüketicilerin bilgilendirilmesi alanlarında yeterli bir ilerleme sağlanamamıştır.

Ulusal programda değinildiği üzere mevzuatın uyumu ve uygulanması için gerekli kurumsal yapılanma ihtiyaçları takvimi ile finansman ihtiyacı ve kaynakları belirlenmiş olmasına rağmen yasal değişiklikler gerçekleşmediği takdirde finansman ihtiyacı karşılanan kurumsal yapılanmanın tamamlanacağını ve işlevsel olmasını beklemek gerçekçi olmayacaktır.

Balıkçılık sektörünün yönetimi için yetkilendirilmiş ve sorumlu tek bir kurumun oluşturulması ilk hareket noktası olmalıdır. Bu yeni kurumun balıkçılık konusunda eğitim almış personel ile donatılması, OBP hedeflerine ulaşmada ikinci önemli hareket noktası olarak ele alınmalıdır. Özellikle oşinografi, limnoloji, balık biyolojisi, mikrobiyoloji, ihtiyoloji, ekoloji, sistematik, yetiştiricilik, balık besleme ve yem teknolojisi, balık hastalıkları, av araçları ve avlanma yöntemleri, seçici avcılık, populasyon dinamiği ve stok tahmin yöntemleri, balıkçılık yönetimi, işleme ve değerlendirme, kalite kontrol, su kirliliği ve kontrolü, ABOBP ve deniz hukuku alanlarında eğitim almış teknik elemanların atanmaları veya atanmış olanların yeni oluşturulacak kuruma nakilleri kuruluş aşamasından itibaren yeni kurumun başarısını belirleyen en önemli etken olacaktır.

Henüz deneme safhasında olan av kayıtlarının tutulmasında balıkçı gemilerinde bu işlemin kaptanlar tarafından ek bir külfet olarak görülmesi ve ilgili kişilerin teknik olarak yetersiz olmaları nedeniyle bazı zorluklar yaşanmaktadır. Bu sakıncayı giderebilmek amacıyla belirli bir büyüklükteki balıkçı teknelerinin yukarıda söz konusu eğitimleri almış teknik eleman istihdam etmeleri zorunluluğu getirilmesi hem istihdam yaratacak ve hem de uygulanacak yeni politikalar yoluyla AB standartlarını yakalamakta sürece büyük bir katkı sağlayacaktır. Sadece, kayıtların güvenli tutulması konusunda değil, avlanan ürünlerin muhafazası ve sağlıklı bir şekilde karaya çıkarılmasında da bu önerinin sağlayacağı yararlar gözden uzak tutulmamalıdır.

2008 yılı Ulusal Programında Tarım ve Köyışleri Bakanlığı tarafından yapılacağı bildirilen değişiklikler öncelikler bazında aşağıda özetlenmiştir:

Öncelik 1. Özellikle, balıkçılıkla ilgili tüm konulardan sorumlu merkezi bir birim oluşturulması yoluyla idari yapıların güçlendirilmesi, balıkçılık denetim ve kontrol hizmetlerine öncelik verilmesi

1.Mevzuat Uyum Takvimi

- TKB tarafından balıkçılıkla ilgili tüm konulardan sorumlu merkezi bir birim oluşturulması,

- Yürürlükteki AB Mevzuatına göre (2371/2002, 1447/1999, 2930/86, 2847/93, 2406/96 26/2004, 2244/2003 3561/85, 1381/87, 1382/87, 2065/2001 ve 1967/2006 sayılı Tüzükler) Su Ürünleri Kanununda değişiklik yapılması, bu değişiklikler yoluyla su ürünleri üretim kaynaklarının sürdürülebilirliği, avcılığın düzenlenmesi, balıkçılık filosu ve sektörel faaliyetlerin kayıt altına alınması, kontrol denetim ve izlenebilirliğin sağlanması ile pazara ve pazarlamaya yönelik düzenlemeler getirilmesi amaçlanmıştır.

- Yürürlükteki AB Mevzuatına göre (2371/2002, 1447/1999, 2930/86, 2847/93, 2406/96, 6/2004, 224 4/2003, 3561/856/2004, 224 4/2003, 3561/851381/87, 1382/87 ve2065/2001 sayılı Tüzükler) 2009 yılı içinde Su Ürünleri Yönetmeliğinde de Kanun değişikliğine bağlı olarak uygulamalara yönelik düzenlemelerin yapılması, usul ve esasların belirlenmesine karar verilmiştir.

- İlgili AB Mevzuatı gereği (2406/96, 2065/2001 ve 104/2000 sayılı tüzükler) Su Ürünleri Pazarlama Standartları ve Tüketici Bilgisi Yönetmeliği ile su ürünlerinin pazara yönelik kalite kriterlerinin belirlenmesi, geliştirilmesi, kontrol ve denetimde izlenebilirliğin sağlanması ve tüketicilerin bilgilendirilmesi hedeflenmiştir.

2. Mevzuatın uyumu ve uygulanması için gerekli kurumsal yapılanma ihtiyaçlarına ilişkin takvim

- 9 adet karaya çıkış noktasında idare binalarının kurulması ve gerekli ekipmanla donatılması,
 - SUBİS, tekne izleme sistemi ve veri tabanı bakımının yapılması.
- Her iki ihtiyacın karşılanması 2009-2011 yılları arasında gerçekleştirilecektir.

3.Finansman İhtiyacı ve Kaynakları

- Yatırım; 3 adet yeni karaya çıkış noktasında idari binalarının kurulması, gerekli ekipman ve demirbaş alımı, altyapı giderlerini (elektrik, sıhhi, özel tesisat giderleri, müteahhit giderleri vb.) kapsamaktadır. Bu amaçla 2009 yılı için 118.558 Avro, 2010 yılı için 118.558 Avro ve 2011 yılı için de 118.558 Avro Ulusal Bütçeden kaynak ayrılmıştır. SUBİS, tekne izleme sistemi ve veri tabanı bakımının yapılması ihtiyacı için 2009-2011 yılları arasında Ulusal Bütçeden ayrılan kaynak miktarı ise 110.654 Avro'dur.

- Mevzuatın uyumu ve uygulanması için Merkez ve 9 adet karaya çıkış noktasındaki balıkçılık idare binalarında görev yapmak üzere 90 yeni personel istihdamı için 2009-2011 yılları arasında kullanılmak üzere 3.140.478 Avro kaynak ayrılmıştır. Karaya çıkış bildirim sisteminin geliştirilmesi plan ve programlama çalışmaları, tazelik ve boy kriterlerinin uygulanması ve denetim ile satış bildirim sisteminin yaygınlaştırılması konusunda 120 kişinin 5'er gün süreyle yurt içinde eğitimi için 2009 yılında 42.154 Avro, istihdam edilen 90 adet yeni personelin çalışma konuları kapsamında 5'er gün süreyle yurt içinde eğitimi için 2009-2011 yılları arasında 144.904 Avro kaynak ayrılmıştır. Pazarlama standartları ve bunlara yönelik uygulama ve denetim altyapısının oluşturulması amacıyla 30 adet personelin 3'er gün süreyle yurt içinde eğitilmesi ile tazelik ve boy kriterlerinin belirlenmesi için gerekli araç-gereç temin edilmesi için 2009 yılında ayrılan kaynak miktarı ise 26.346 Avro'dur.

Öncelik II. AB gerekliliklerine uygun olarak revize edilmiş Su Ürünleri Kanununun kabul edilmesi

1.Mevzuat Uyum Takvimi

Yürürlükteki AB Mevzuatına (2371/2002,1447/1999,2930/86, 2847/93, 2406/96, 26/2004, 2244/2003, 3561/85, 1381/87, 1382/87, 2065/2001 ve 1967/2006 sayılı Tüzükler) uyumlu olarak Su Ürünleri Kanununda değişiklik yapılmasına dair kanun⁴ ile su ürünleri kaynaklarının sürdürülebilirlik temelinde işletilmesi, avcılığın düzenlenmesi, balıkçılık filosunun ve su ürünleri sektörünün faaliyetlerinin kayıt altına alınması, kontrol denetim ve izlenebilirlik ile pazarlamaya yönelik düzenlemelerin yapılması amaçlanmaktadır.

Bu kapsamda Mevzuatın uyumu ve uygulanması için gerekli kurumsal yapılanma ile Finansman ihtiyacı ifade edilmemiştir.

Öncelik III. Deniz kaynakları hakkında doğru bilgi elde etmek amacıyla güvenilir bir stok değerlendirme sisteminin kurulması

1.Mevzuat uyum takvimi

Yürürlükteki AB Mevzuatına uyumlu olacak şekilde (2371/2002, 2001/1639, 1992/2104 ve 1991/1382 sayılı Tüzükler) Tarım ve Köyişleri Bakanlığı sorumluluğunda Su Ürünleri Kanununda değişiklik yapılmasına dair Kanun kapsamına su ürünleri kaynaklarının sürdürülebilir işletilmesi amacıyla bu kaynakların stok tahminlerinin yapılması ve süreklilik arz edecek şekilde izlenmesi, elde edilecek veri ve sonuçlara dayalı öneriler doğrultusunda, avcılık kotası belirlenmesi de dahil olmak üzere ülke balıkçılık yönetiminde uygulamaya konulmasının sağlanması amaçlanmıştır (2009).

2. Mevzuatın uyumu ve uygulanması için gerekli kurumsal yapılanma ihtiyaçları takvimi

2009-2011 yılları arasında ekosistem yaklaşımı ile kaynakların yönetilmesi için gerekli olan balıkçılık stok tahmini araştırmalarının yapılması, bu amaçla kurumsal araştırma altyapısının güçlendirilmesi öngörülmüştür.

3. Finansman ihtiyacı ve kaynakları

Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'nca laboratuvarlar için ihtiyaç duyulan araç, gereç ve malzeme alımı için 2009 yılı ulusal bütçesinden 2.634.629 Avro ayrılmıştır. Buna ek olarak stok tahmin araştırmaları için 2009-2011 yılları arasında ayrılan bütçe miktarı 10.538.518 Avro'dur. Mevzuatın uyumu ve uygulanmasında görev alacak olan 30 uzman araştırmacı personel (lisansüstü eğitim almış Su Ürünleri Mühendisi, Balıkçılık Teknolojisi Mühendisi, Su Ürünleri Bölümü mezunu Ziraat Mühendisi, Biyolog) alınması için 2009-2011 yılı ulusal bütçesinde 1.106.544 Avro kaynak ayrılmıştır. Ayrıca, stok değerlendirmesi konusunda personelin yurtdışı ve yurtiçi eğitimleri amacıyla ulusal bütçeden (2009-2011) 120.000 Avro, AB Kaynaklarından 1.000.000 Avro ayrılmıştır.

Öncelik IV. Mevcut filo kayıt sisteminin AB koşullarına uyarlanması

1. Mevzuat Uyum Takvimi

AB Komisyonunun 26/2004 sayılı Tüzüğüne göre Türkiye'de su ürünleri kaynaklarının sürdürülebilirlik temelinde işletilmesinin sağlanabilmesi kapsamında yasadışı, kayıt dışı ve düzensiz balıkçılık etkinliklerinin önlenmesi amacıyla mevcut filo kayıt sisteminin AB ile uyumlaştırılmasını sağlamak üzere Su Ürünleri Kanununda değişiklik yapılması amaçlanmıştır (2009).

2. Mevzuatın uyumu ve uygulanması için gerekli kurumsal yapılanma ihtiyaçları takvimi

Denizcilik Müsteşarlığı tarafından gerçekleştirilecek proje ile 2009-2011 yılları arasında Türkiye'deki 15-24 m arasındaki yaklaşık 800 adet balıkçı gemisinin gros-ton (GT) olarak ölçümlerine ilişkin projelerinin hazırlanması ve buna dair ilgili Kanun'da değişiklik yapılması beklenmektedir.

Balıkçılık sektöründe AB-Türkiye ilişkileri irdelendiğinde AB Komisyonunca 2001-2008 yılları arasında yayınlanan İlerleme Raporlarında Türkiye için önerilen ve diğer adayların tabi tutulduğu uygulamalardan farklılık arz eden süreç, teknik anlamda müktesebata uyum konusunda daha derinleşmeye imkan tanıyacak olsa bile, siyasi açıdan ülkemizin beklentilerinin uzağında kalmıştır. Uyum sürecinde üye ülkelerden beklenen siyasi, sosyal ve teknik süreçler bakımından önemli farklılıklar olduğu görülmektedir. Bugün, tam üyelik statüsünde olan bazı yeni AB ülkelerinde bile Türkiye'den uyulması beklenen birçok konuların tam olarak uygulanmadığı görülmektedir. Bu nedenle, ulusal programlar hazırlanırken diğer ülkelerde eksikliği duyulan av ve av filosu kayıtlarının tutulması, tekne izleme sistemi, liman ofislerinin çalıştırılması gibi teknik konulardaki farklılıkların pazarlık masasına götürülmesi ve uygulamadaki çifte standartların ortadan kaldırılması Türkiye'nin yararına olacaktır. Diğer taraftan, balıkçılık alanında ulusal menfaatlerimizin korunması ve kaynakların üyelik sonrasında diğer ülkeler tarafından ortaklık hakları gerekçesi ile paylaşılmasının önüne geçebilmek için bazı stratejik alanlarda "istisna"ların belirlenmesi büyük önem taşımaktadır. Özellikle, karşılıklılık esasına dayanarak üye ülkelerin birbirlerinin 6 deniz millik karasuları içersinde avlanabilmelerine izin verecek uygulamalardan kaçınılması bazı AB ülkelerinin balıkçılık sahalarını belirli balıkçılık organizasyonlarına tahsis etmiş olmaları, bu sahalardan gelecekte yararlanamayacak olan Türk balıkçıları için çok önemlidir. Bunun yanında kanun değişikliği taslaklarında "balıkçı" tanımının yapılmaması en önemli eksikliklerden birisidir. Balıkçılık hakları ve kota uygulamaları gündeme geldiğinde bu eksiklik balıkçılarımız için sorun yaratabilecektir. Diğer taraftan kanun taslağında deniz koruma alanlarının ilanına yönelik ifadeler bulunması balıkçılığımızın gelişmesi açısından önemli bir gelişme olarak değerlendirilmektedir.

Sonuç olarak, Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne tam üye olup olmamasına bakılmaksızın balıkçılık kaynaklarının rasyonel bir şekilde işletilmesi kaçınılmaz bir zorunluluktur. Bu nedenle, mevzuat ve yapısal değişikliklerin AB'ye üye olmak için değil, balıkçılıkta sürdürülebilirliğin sağlanması için uygulanması gereken evrensel kurallar olarak ele alınması gerekmektedir. Ulusal mirasın gelecek nesillere aktarılması ancak bu şekilde gerçekleştirilebilir.

KAYNAKLAR

- Arpa, H. 2009. AB Ortak Balıkçılık Politikası Kapsamında Kaynak Yönetimi, Kontrol ve Denetim, Balıkçılık Filosu Yönetimi, Koruma ve Genel Müdürlüğü Su Ürünleri Hizmetleri Dairesi Başkanlığı.
- Avrupa Birliği Genel Sekreterliği, 2007. Avrupa Birliği ve Müzakere Süreci. Ankara. 65 s.
- Avrupa Birliği Genel Sekreterliği, 2008. Avrupa Birliği Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Programı. Ankara. 402 s.
- Avrupa Komisyonu, 2002. Avrupa Su Ürünleri Yetiştiriciliğinin Kalkındırılabilir Gelişimi İçin Strateji. Brüksel, COM(2002) 511.34 s.
- Avrupa Komisyonu, 2009. Türkiye 2009 İlerleme Raporu, COM(2009)533. Brüksel. 91 s.
- Çelikkale, M.S. Düzgüneş, E., Okumuş, İ. 1999a. Türkiye Su Ürünleri Sektörü: Potansiyeli, Mevcut Durumu, Sorunları ve Çözüm Yolları. İTO Yay. No: 1999-2. 414 s
- Çelikkale, M.S. Düzgüneş, E., Okumuş, İ. 1999b. Türkiye Su Ürünleri Sektörü ve Avrupa Birliği İle Entegrasyonu. İTO Yay.No: 1999-63. 593 s.
- Düzgüneş, E. 2000. Türkiye Su Ürünleri Sektörü ve Avrupa Birliği ile Entegrasyonu. EFAS 2000. 19-21 Nisan 2000. Bodrum
- Düzgüneş, E. 2003. Uyum Sürecinde AB Ortak Balıkçılık Politikası. 16 Ekim 2003. Ankara. Mimar Mühendisler Odası ve Dünya Gıda Günü Etkinliği. Bildiriler. TOBB. p 14-25.
- Düzgüneş, E., Okumuş, İ., 2000. Avrupa Birliği Ortak Balıkçılık Politikası. Doğu Anadolu Bölgesi IV. Su Ürünleri Sempozyumu, 28-30 Haziran 2000, A.Ü. Ziraat Fakültesi Su Ürünleri Bölümü, Erzurum. Bildiriler Kitabı. s. 571-592.
- Kadak, R. 2006. AB Balıkçılık Uyum Çalışmaları Tanıtım Toplantısı, Ankara.
- www.abgs.gov.tr/index.php?p=204&l=1. Eşleştirme. 27.10.2009
- www.suurunleri.kkgm.gov.tr/tr/twinning_project.asp, 30.10.2009
- www.tim.org.tr/index.php?option=com_content&view=article&id=625&Itemid=135 31.10.2009